

**ÖZELLEŞTİRME VE ULUSLAR ARASI DOĞRUDAN
YATIRIMLARIN TÜRKİYE EKONOMİSİ'NE
YANSIMASI: İLK VE İKİNCİ
500 BÜYÜK SANAYİ KURULUŞU ÖRNEĞİ**

**THE REFLECTIONS OF PRIVATISATION AND
INTERNATIONAL DIRECT INVESTMENTS ON
TURKISH ECONOMY: THE CASE OF TURKEY'S
FIRST AND THE NEXT TOP 500 INDUSTRIAL
ENTERPRISES**

Yrd.Doç.Dr.Eyyup ECEVİT*
Yrd.Doç.Dr.Recep DÜZGÜN**
Yrd.Doç.Dr.Oğuzhan TÜRKER***

ÖZET

Çalışmanın amacı, Türkiye ekonomisinde faaliyet gösteren birinci ve ikinci 500 büyük sanayi kuruluşunun ekonomik performanslarını incelemek ve özelleştirme ve uluslar arası doğrudan yatırımların, Türkiye'nin ilk 1000 büyük firmasının performansına yansımalarını ortaya koymaktır. Elde edilen sonuçlara göre, özel sektörün performansı, kamu sektörünün performansından daha yüksektir. Diğer taraftan, uluslar arası doğrudan yatırımlar da firma performanslarını olumlu etkilemektedir.

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the economic performance of Turkey's the first and the next top 500 industrial enterprises, and is to find out the reflection of privatization and the international direct investments on the performance of these enterprises. The results indicate that the performance of private sector is better than that of the public sector. On the other hand, international direct investments also affect the firms' performance positively.

500 Büyük Sanayi Kuruluşu, Özelleştirme, Doğrudan yabancı sermaye yatırımları
Top 500 Industrial Enterprises, Privatization, Foreign Direct Investments

* Bozok Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü.

** Erciyes Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü.

*** Erciyes Üniversitesi, İİBBF, İktisat Bölümü.

1.GİRİŞ

Türkiye ekonomisinde, 1980 sonrası dışa açılmaya yönelik bir strateji benimsenmiş ve bu bağlamda piyasa ekonomisinin yerleşmesi ve ekonominin dışa açılması için çok sayıda ekonomik reformlar yapılmıştır. Ancak, bu süreçte Türkiye ekonomisi son 30 yılda birçok ekonomik zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Dışa açılma ve serbestleşme sürecinde ekonomik sıkıntılar, (büyük çaplı cari açıklar, yüksek enflasyon, artan dış borç, kamudaki israf ve etkinsizlik, kamunun değişen ekonomik yapıya uyumsuzluğu, büyümedeki istikrarsızlık, işsizlik vb.) kronik hale gelmiştir. Söz konusu sorunlar Türkiye ekonomisinde çok sık aralıklarla (1991-1994-1998) krizlerin yaşanmasına neden olmuştur. Her kriz sonrasında yeni ekonomik tedbirler uygulanmaya başlanmış, yinede iç ve dış etkenler aracılığıyla yeni bir kriz ortaya çıkmıştır.

Türkiye ekonomisinde en son ortaya çıkan ve etkisi bakımından belki de en büyük sayılabilecek kriz, 2000-2001 yıllarındaki krizlerdir. Bu krizin etkisini azaltmak ve ortadan kaldırmak için uzun süre devam edecek yeni bir ekonomik paket uygulamaya konulmuştur. Bu bağlamda birçok alanda yasal, kurumsal ve ekonomik reformlar yapılmıştır. Yapılan reformlarda büyümeyi sürekli kılmak, işsizliği azaltmak, enflasyonu indirmek, ihracatı artırmak, gelir dağılımını adaletli kılmak, ekonomide verimliliği artırmak, sermayeyi tabana yaymak vb. amaçlar gözetilmiştir. Söz konusu amaçlara ulaşmak için üzerinde durulan en önemli ve/veya öncelikli konular arasında özelleştirmenin artarak devam etmesi, uluslar arası doğrudan yatırımların ülkeye girişinin teşvik edilmesi ve çıkarılan yeni teşvik yasalarıyla özel yatırımın artırılması gelmektedir.

Özelleştirme ve uluslar arası doğrudan yatırımlar, hemen hemen tüm makroekonomik göstergeler üzerinde etkiye sahiptir. Özelleştirme ve uluslar arası doğrudan yatırımlar mülkiyet yapısı, istihdam, üretim düzeyi, büyüme, ihracat gibi birçok ekonomik değişkeni etkilemektedir. Türkiye’de özelleştirme uygulamaları kapsamında bazı kuruluşlar özelleştirilmiştir. Bazı kuruluşların da özelleştirme süreci devam etmektedir. Diğer taraftan, çıkarılan yeni yasayla ülkeye uluslar arası yatırımlarının girişi kolaylaştırılmış ve yabancı sermaye girişi artırılmıştır. Özelleştirme, yabancı sermaye yatırımının teşviki ve diğer uygulamaların Türkiye ekonomisindeki yansımalarının net bir şekilde ortaya konması oldukça önemli olacaktır.

Bu çalışmada, 2000’li yıllarda uygulanan ekonomik programın Türkiye ekonomisi üzerindeki etkisi incelenmiştir. Bu bağlamda, Türkiye ekonomisinde faaliyet gösteren birinci ve ikinci 500 büyük sanayi kuruluşlarının ekonomik performanslarının incelenmesi yararlı olacaktır. Çünkü Türkiye ekonomisine yön veren ve farklı sektörlerde faaliyet gösteren ilk 1000 firmanın ekonomik performansı, Türkiye ekonomisinin ekonomik performansını yansıtacak düzeydedir. Özellikle yabancı sermayenin teşviki, özelleştirme, özel yatırımın artırılması, kamunun birçok alandan elini çekmesi ilk 1000 firmanın sermaye yapısı başta olmak üzere, üretimlerini, istihdamlarını, ihracatlarını, cirolarını vs. etkileyecektir. Bu etki dalga dalga diğer ekonomik aktörleri ve ekonominin genelini etkileyecektir. Çalışmamız, Türkiye ekonomisinde çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren ilk 1000 firma ile

sınırlıdır. Birinci 500 büyük sanayi kuruluşlarına ilişkin veriler 1993-2006 arası döneme; ikinci 500 büyük sanayi kuruluşlarına ilişkin veriler ise 1997-2005 arası döneme aittir.

Çalışmamız dört bölümden oluşmaktadır. İkinci bölümde konuya ilişkin literatür geniş bir şekilde ortaya koyulmuştur. Üçüncü bölümde, birinci 500 ve ikinci 500 büyük sanayi kuruluşuna ilişkin veriler ışığında uygulamaya yer verilmiştir. Son bölümde, çalışmada elde edilen sonuçlar ve politika önerileri üzerinde durulmuştur.

2. LİTERATÜR

Özelleştirme genel olarak iki görüş kapsamında değerlendirilmektedir. Bunlardan ilki, Keynesyen modeldir. Keynesyen model, kamunun ekonomiye müdahalesinden yanadır. İkinci görüş ise, Neo-klasik modeldir. Bu model ise, ekonomide kamu müdahalesinin azaltılmasını savunmaktadır. Neo-klasiklere göre, ekonomik denge ve büyümenin gerçekleşmesi, serbest piyasa koşullarıyla sağlanır. Bu durumda özelleştirme, ekonomik aktivitelere kamunun müdahalesini ve ekonomide kamunun payını azaltacaktır.

Özelleştirme, kamudaki bürokrasiyi azaltmakta ve etkinliği artırmaktadır. Kamu kuruluşları düşük gelir –yüksek maliyetle çalışmakta ve ekonomi dışı amaçları hedeflemektedir. Özelleştirme, ilginin politik amaçlardan ekonomik amaçlara kaymasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca, piyasa ekonomisinin gelişmesine neden olmaktadır. Özelleştirme, mülkiyeti nüfusun geniş bir yüzdesine dağıtmakta ve sermayenin tabana doğru yayılmasına neden olmaktadır.¹

Özelleştirme, uzun dönemli ekonomik büyüme üzerinde olumlu etkiye sahiptir. Bu etki, özelleştirmenin yenilik (innovasyon) üzerindeki etkisi ile gerçekleşmektedir. Genel olarak, özel sektörün kamu sektörüne göre daha yenilikçi olduğuna inanılmaktadır. Özel sektör, kâr maksimizasyonunu amaçlar ve bu yüzden kârlı üretim alanlarını ve üretim teknolojilerini araştırır. Bu bağlamda özelleştirme, ekonomide özel sektörün ağırlığını artırmaktadır. Bu durum, innovasyon düzeyini ve ekonomik büyümeyi artırmaktadır.²

Bazı özelleştirme programları genelde başlangıçta kısmi özelleştirme ile başlamaktadır. Yönetim tamamen özel sektöre devredilmediğinden dolayı, böylesi bir özelleştirmenin etkisi sınırlı kalmaktadır. Ancak, yine de kısmi de olsa özelleştirme kârlılığı, verimliliği, yatırım ve rekabeti pozitif etkilemektedir.³ Özelleştirilen firmaların performansı ve hisse fiyatları,

¹ Adnan FILIPOVIC, "Impact of Privatization on Economic Growth", Issues in Political Economy, Vol. 14, (August 2005).

² Rania Ihab NAGUIB, "The effects of privatisation and FDI on economic growth in Argentina", EEFS 8th Annual Conference, (June 2009), s.5-6.

³ N. GUPTA, "Partial Privatization and Firm Performance", Journal of Finance, Vol. 60, Issue.2, (2005), pp. 987-1015

piyasadaki hakim firmalardan daha yüksek olmaktadır.⁴

Jerónimo vd. (2000), bütçe açıklarını azaltmada özelleştirme gelirlerinin kullanılıp kullanılmayacağını incelemiştir. Onlara göre, özelleştirme gelirleri ile bütçe açıkları arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Çünkü, özelleştirilen kuruluş, özelleştirme sonrası daha fazla vergi vermektedir. Yannis ve Elissavetle (2002)'e göre, özelleştirme gelirleri ve kamu borcu arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır. Ayrıca, cari özelleştirme gelirleri, cari işsizlik oranı üzerinde anlamlı ve negatif etkiye sahiptir; önceki dönem işsizlik oranı üzerinde pozitif etkiye sahiptir. Özelleştirme, firmaların daha verimli çalışmalarına yol açmakta ve böylece iş kayıplarına ve işsizliğin artmasına neden olmaktadır. Ancak diğer taraftan özelleştirme yapıldığında piyasaya yeni firmalar girmekte ve emek talebi artmaktadır. Bu durum, işsizlik oranını azaltmaktadır.

Özelleştirmenin yanı sıra makro ekonomik göstergeleri etkileyen bir diğer faktör uluslararası doğrudan yatırımlardır. Uluslararası doğrudan yatırımın, yatırım yapılan ülkelerin ekonomileri üzerinde çeşitli açılardan etkileri bulunmaktadır. Bu etkiler büyüme, verimlilik, tasarruf ve yatırım, istihdam, teknoloji ve yöntem bilgisi başlıkları altında toplanabilir.⁵ Literatürde bu etkilerden en fazla büyüme ve istihdam üzerinde durulmaktadır.

Borensztein vd. (1995), Kumar ve Pradhan (2002) geliştirmekte olan ülke ekonomileri üzerinde uygulamalı çalışma yapmışlar ve yabancı yatırımların büyüme üzerinde pozitif etkisi olduğunu bulmuşlardır. Yabancı yatırımlar yatırım yapılan ülkelere yeni bilgiler getirerek, büyümenin kaynaklarından birisi olan bilgi stokunun artmasına neden olur. Bu ise gelişmiş ülkelerle geliştirmekte olan ülkeler arasındaki bilgi açığının azalmasına yardımcı olur. Böylece yabancı yatırımlar büyümeyi olumlu etkilemektedir.⁶

Uluslararası doğrudan yatırım, fakirlik kısır döngüsü içinde bulunan ülkelerin sermaye birikimini hızlandırarak, üretim kapasitesinin ve büyüme oranının artmasına neden olmaktadır.⁷ Kim ve Seo (2003) da yapmış oldukları çalışmada yabancı sermayenin büyüme üzerinde pozitif etkisi olduğunu ortaya koymuştur.

Afşar (2007), uluslararası doğrudan yatırımların dışsal etkilerine değinmiştir. Yazara göre özellikle turizm sektörüne yapılan uluslararası doğrudan yatırım, uluslararası ticareti geliştirme, bireylerin satın alma gücünü artırması, ticaret hayatında verimliliği artırması gibi pozitif dışsal

⁴ Ayca ALTINTIG; K. Peren ARIN, "Eberhard Feess; Christoph Schumacher", The Journal of Industrial Economics, Vol. 57, Issue. 2, (June 2009), pp. 265-293,

⁵ Ali ŞEN ve Murat KARAGÖZ, "Türkiye'deki Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarının Büyüme ve İhracata Etkisi", İnternet Adresi: <http://iibf.kou.edu.tr/ceko/ssk/kitap50/42.pdf>, Erişim Tarihi: 18.04.2008, s.1069.

⁶ Paul M. ROMER, "Ideas Gaps and Object Gaps in Economic Development", Journal of Monetary Economics, Vol. 32, Issue.3, (1993), pp. 548.

⁷ Mevlüdiye ŞİMŞEK ve Sema BEHDİOĞLU, "Türkiye'de Dolaysız Yabancı Sermaye Yatırımlarının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Uygulamalı Bir Çalışma", Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi, C. 20, S.2, (2006), s. 52.

ekonomilerine neden olmaktadır. Mencinger (2003), uluslararası doğrudan yatırım ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi Granger nedensellik testi ile analiz etmiş ve iki değişken arasında uluslararası doğrudan yatırımdan büyümeye doğru pozitif ilişki olduğunu bulmuştur. Dees (1998), Bossworth ve Collins (1999), De Mello (1999) gibi yazarlar da uluslararası doğrudan yatırım ve ekonomik büyüme arasında pozitif ilişki bulmuşlardır.

3. UYGULAMA

Çalışmada kullanılan veriler İstanbul Sanayi Odası'nın her yıl yayınladığı, "Türkiye'nin İlk 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" ve "Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" adlı yayınlarından elde edilmiştir. İlk 500 büyük sanayi kuruluşuna ilişkin veriler 1993-2006 dönemini; İkinci 500 büyük sanayi kuruluşuna ilişkin veriler ise, 1997-2005 dönemini kapsamaktadır. Özetle, Türkiye'nin en büyük 1000 firması analize tabi tutulmuştur. Çalışmada kullanılan firmalar sermaye yapıları itibariyle gruplara ayrılmış, analiz ve yorumlar bu gruplar için ayrı ayrı yapılmıştır. Söz konusu gruplar şunlardır: % 100 Yabancı, % 100 Yerli (özel), % 100 Yerli (kamu), Yabancı Ağırlıklı Karma, Yerli Ağırlıklı Karma ve Kamu ve Özel.

3.1. Birinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşunda Meydana Gelen Ekonomik Değişmeler

Tablo 1: Üretimden Satışlar İtibariyle İlk 500 Firmanın Gelişimi (Trilyon TL)

YILLAR	FİRMALARIN SERMAYE YAPISINA GÖRE SINIFLANDIRILMASI					
	% 100 Yabancı	% 100 Yerli (özel)	% 100 Yerli (kamu)	Yabancı Ağırlıklı Karma	Yerli Ağırlıklı Karma	Kamu ve Özel
1993	14	248	155	61	68	105
1994	33	493	299	94	111	219
1995	79	980	409	207	244	437
1996	174	2.067	566	428	393	792
1997	330	3.852	1.448	978	1.085	1.564
1998	629	6.267	2.499	1.670	1.551	2.071
1999	896	9.327	2.663	2.451	2.358	2.240
2000	1.385	15.792	4.155	4.096	3.348	4.513
2001	3.570	25.158	8.952	5.674	4.901	7.641
2002	6.181	35.947	8.973	8.427	7.832	11.617
2003	8.287	48.574	8.547	12.289	12.520	12.130
2004	12.189	64.765	9.254	16.630	16.621	5.593
2005	13.901	89.929	9.217	16.243	16.938	1.901
2006	16.658	109.701	10.408	21.122	19.338	3.091

Kaynak: İstanbul Sanayi Odası'nın "Türkiye'nin İlk 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" adlı yayını kullanılarak tarafımızdan türetilmiştir.

Tablo 1’de üretimden satışlar itibariyle ilk 500 büyük firmanın 1993-2006 yıllarına ait verileri yer almaktadır. Buna göre, 1993-2006 yılları itibariyle, sermaye yapıları ne olursa olsun tüm firmaların satışları artış trendine sahiptir. Ancak %100 yerli firmaların (özel) satışlarını, 1993-2006 arasında önemli ölçüde arttığı görülmektedir. Söz konusu artış, 2001 ekonomik kriz sonrası ivme kazanmıştır.

Kamu ve özel ortaklı firmaların satışları incelendiğinde, 1999 yılından itibaren bir artışın olduğu, 2003 yılında zirveye ulaştığı ve 2003 yılından sonra düşüşe geçtiği görülmektedir. Düşüş 2005 yılına kadar devam etmiş ve 2005 yılından sonra trend artış yönünde devam etmiştir. Yabancı sermaye ağırlıklı karma ile yerli sermaye ağırlıklı karma firmalar incelendiğinde, yıllar itibariyle aynı artış trendine sahip oldukları söylenebilir. Böyle bir trende sahip olmalarının nedeni, yerli firmaların satış düzeylerinin belirleyici olması olabilir.

Tablo 2: Satış Hâsılatı İtibariyle İlk 500 Firmanın Gelişimi (Trilyon TL)

FİRMALARIN SERMAYE YAPISINA GÖRE SINIFLANDIRILMASI						
YILLAR	% 100 Yabancı	% 100 Yerli (özel)	% 100 Yerli (kamu)	Yabancı Ağırlıklı Karma	Yerli Ağırlıklı Karma	Kamu ve Özel
1993	49	275	215	66	82	120
1994	92	543	311	101	133	325
1995	208	1.113	430	219	293	630
1996	452	2.420	582	472	425	1.261
1997	759	4.852	1.480	1.063	1.219	2.362
1998	1.036	7.029	2.593	1.902	1.805	3.091
1999	1.625	10.653	3.391	2.786	2.621	3.818
2000	3.229	17.677	5.738	4.604	3.777	7.644
2001	6.019	28.375	9.216	6.295	5.352	12.804
2002	12.273	45.381	9.298	9.376	8.681	12.978
2003	16.519	61.101	9.997	13.806	14.585	13.092
2004	22.232	81.956	8.832	18.775	18.532	5.683
2005	25.403	109.979	10.018	18.636	19.090	1.906
2006	27.548	121.338	10.784	27.933	34.974	3.111

Kaynak: İstanbul Sanayi Odası’nın “Türkiye’nin İlk 500 Büyük Sanayi Kuruluşu” adlı yayını kullanılarak tarafımızdan türetilmiştir.

Tablo 2’de sermaye yapısına göre ilk 500 büyük sanayi kuruluşlarının satış hasılatındaki gelişimleri ortaya konmuştur. İlk 500 büyük firmanın 1993-2006 yılları arasında satış hasılatları tüm sermaye grupları için artmıştır. Ancak %100 yerli sermayeli firmalar ve %100 yabancı sermayeli firmalar karşılaştırıldığında, yerli firmaların satış hasılatlarının özellikle 2001 yılından sonra hızla arttığı görülmektedir. Firmaların satış hasılatları; yabancı sermaye ağırlıklı karma ve yerli sermaye ağırlıklı karma açısından değerlendirildiğinde, her iki kategorideki firmaların satış hasılatlarının aynı artış trendine sahip olduğu ancak, 2005 yılından sonra yerli sermaye ağırlıklı

karma firmaların satış hasılatlarının daha hızlı bir artış eğilimine girdiği söylenebilir.

Tablo 3: Öz Sermaye İtibariyle İlk 500 Firmanın Gelişimi (Trilyon TL)

YILLAR	FİRMALARIN SERMAYE YAPISINA GÖRE SINIFLANDIRILMASI					
	% 100 Yabancı	% 100 Yerli (özel)	% 100 Yerli (kamu)	Yabancı Yerli Ağırlıklı Karma	Yerli Ağırlıklı Karma	Kamu ve Özel
1993	2	39	61	9	14	24
1994	8	117	126	20	36	48
1995	24	348	272	58	105	136
1996	44	737	514	140	187	193
1997	85	1.349	1.015	271	490	315
1998	165	2.362	2.011	480	978	537
1999	271	3.543	2.795	778	1.123	1.228
2000	484	5.395	4.069	1.361	1.606	1.809
2001	832	7.563	4.248	1.763	2.121	2.580
2002	1.544	13.463	7.952	2.968	3.227	4.078
2003	2.635	19.972	10.809	4.392	5.253	4.840
2004	4.024	34.896	14.592	6.935	7.003	6.670
2005	4.119	47.041	16.488	6.801	6.607	1.697
2006	4.842	52.060	16.611	8.106	8.639	1.703

Kaynak: İstanbul Sanayi Odası'nın "Türkiye'nin İlk 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" adlı yayını kullanılarak tarafımızdan türetilmiştir.

Tablo 3'de ilk 500 büyük sanayi kuruluşundaki firmaların sermaye miktarları verilmiştir. Firmalar öz sermayelerine göre değerlendirildiğinde, %100 yerli firmaların öz sermaye miktarlarının, %100 kamu ve %100 yabancı sermayeli firmalara göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Firmalar yerli sermaye ve yabancı sermaye ağırlıklı olup olmadıklarına göre incelendiğinde, her iki kategorinin de öz sermayelerinde değişimin aynı olduğu ifade edilebilir. Buna karşın, kamu ve özel sermaye ortaklı firmaların öz sermayeleri özellikle 2004 yılına kadar artış eğilimine sahip iken, 2005 sonrası ani bir düşüş eğilimine girmiştir.

Tablo 4'de ilk 500 büyük sanayi kuruluşundaki firmaların aktif büyüklükleri verilmiştir İlk 500 büyük firmanın 1993-2006 yılları arasındaki net aktif yapılarındaki gelişimi incelendiğinde, %100 yerli sermayeli özel firmaların, %100 yabancı sermayeli firmalara göre daha yüksek bir artış trendine sahip olduğu görülmektedir. Firmalar yabancı sermaye ağırlıklı karma ve yerli sermaye ağırlıklı karma şeklinde değerlendirildiğinde, her iki grubun da aynı artış trendine sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Ancak kamu ve özel ortaklı firmaların aktif büyüklükleri 2005 yılından sonra azalmıştır.

Tablo 4: Net Aktif İtibariyle İlk 500 Firmanın Gelişimi (Trilyon TL)

FİRMALARIN SERMAYE YAPISINA GÖRE SINIFLANDIRILMASI						
YILLAR	% 100 Yabancı	% 100 Yerli (özel)	% 100 Yerli (kamu)	Yabancı Ağırlıklı Karma	Yerli Ağırlıklı Karma	Kamu ve Özel
1993	10	194	280	42	41	66
1994	32	430	594	79	111	151
1995	64	842	826	148	226	305
1996	142	2.015	1.166	323	389	526
1997	281	3.569	2.656	678	1.114	801
1998	479	6.277	4.980	1.229	1.509	1.064
1999	764	10.394	7.202	2.094	2.678	2.672
2000	1.251	15.836	11.069	3.278	3.892	3.764
2001	2.757	25.323	22.197	5.121	5.661	5.679
2002	5.176	38.323	19.073	7.878	8.405	8.640
2003	6.542	48.378	21.351	10.307	11.281	8.285
2004	7.660	68.888	23.905	13.488	12.997	8.748
2005	8.083	90.467	28.059	14.425	12.112	2.777
2006	10.028	97.568	26.911	16.217	18.037	3.186

Kaynak: İstanbul Sanayi Odası'nın "Türkiye'nin İlk 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" adlı yayını kullanılarak tarafımızdan türetilmiştir.

Tablo 5: Dönem Kârı İtibariyle İlk 500 Firmanın Gelişimi (Trilyon TL)

FİRMALARIN SERMAYE YAPISINA GÖRE SINIFLANDIRILMASI						
YILLAR	% 100 Yabancı	% 100 Yerli (özel)	% 100 Yerli (kamu)	Yabancı Ağırlıklı Karma	Yerli Ağırlıklı Karma	Kamu ve Özel
1993	2	18	-20	7	11	1
1994	4	61	-33	12	19	11
1995	5	118	-5	29	37	57
1996	14	209	22	64	66	64
1997	27	417	18	144	146	86
1998	45	372	48	184	142	173
1999	65	317	-274	218	129	464
2000	158	411	-490	384	315	572
2001	191	-71	-1.234	312	93	504
2002	339	5.558	1.249	689	247	582
2003	614	3.534	834	1.083	927	1.092
2004	642	3.980	1.951	1.360	1.491	950
2005	711	4.818	709	893	1.342	-155
2006	865	7.328	994	1.771.8	2.036	-20

Kaynak: İstanbul Sanayi Odası'nın "Türkiye'nin İlk 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" adlı yayını kullanılarak tarafımızdan türetilmiştir.

Tablo 5’de ilk 500 büyük sanayi kuruluşundaki firmaların dönem kârları verilmiştir. Buna göre, %100 yerli ve %100 yabancı sermayeli firmaların dönem kârlarının sürekli artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Buna karşın %100 kamu sermayeli firmaların ve kamu ortaklı diğer firmaların kârlılıklarında sürekli dalgalanmaların yaşanması dikkat çekmektedir. Ayrıca, 2001 ekonomik krizinden sadece %100 yabancı sermayeli firmaların etkilenmemesi, diğer firmaların ise kârlılıklarında bir azalmanın olması önemlidir. 2001 ekonomik krizinden en olumsuz etkilenen firmalar %100 kamu sermayeli firmalardır.

Tablo 6: İhracat İtibariyle İlk 500 Firmanın Gelişimi (Milyon \$)

FİRMALARIN SERMAYE YAPISINA GÖRE SINIFLANDIRILMASI						
YILLAR	% 100 Yabancı	% 100 Yerli (özel)	% 100 Yerli (kamu)	Yabancı Ağırlıklı Karma	Yerli Ağırlıklı Karma	Kamu ve Özel
1993	167	3.184	753	576	697	475
1994	322	4.651	717	644	1.133	667
1995	405	5.244	700	876	1.370	542
1996	636	5.874	550	1.071	1.179	505
1997	619	6.576	855	1.208	1.617	479
1998	814	6.688	687	1.306	1.358	254
1999	661	6.172	427	2.076	1.419	448
2000	741	6.723	425	2.081	1.298	469
2001	1.113	7.450	503	2.535	1.725	718
2002	1.717	8.097	274	2.924	2.444	1.325
2003	2.448	11.898	393	4.131	3.502	1.121
2004	4.276	16.337	292	5.060	5.023	588
2005	4.807	20.078	371	5.666	5.162	321
2006	5.748	22.812	411	7.041	6.299	735

Kaynak: İstanbul Sanayi Odası’nın “Türkiye’nin İlk 500 Büyük Sanayi Kuruluşu” adlı yayını kullanılarak tarafımızdan türetilmiştir.

Tablo 6’da ilk 500 büyük sanayi kuruluşundaki firmaların ihracat miktarları verilmiştir. İlk 500 büyük firmanın ihracat yapıları değerlendirildiğinde, yıllar itibariyle %100 kamu sermayeli firmaların ihracatında dalgalanmaların olduğu ve azaldığı, %100 yerli ve %100 yabancı sermayeli firmaların ihracat düzeylerinin ise arttığı görülmektedir. Ancak 2000’li yıllarda %100 yerli firmaların ihracat oranlarında, diğer firmalara göre daha hissedilir bir artış olmuştur. Hem yerli hem de yabancı sermaye ağırlıklı karma firmaların ihracatı aynı trende sahiptir. Kamu ve özel ortaklı firmaların ihracatı, dalgalı bir seyir izlemektedir.

Tablo 7: İstihdam İtibariyle İlk 500 Firmanın Gelişimi (Bin Adet)

YILLAR	FİRMALARIN SERMAYE YAPISINA GÖRE SINIFLANDIRILMASI					
	% 100 Yabancı	% 100 Yerli (özel)	% 100 Yerli (kamu)	Yabancı Ağırlıklı Karma	Yerli Ağırlıklı Karma	Kamu ve Özel
1993	7.6	196.5	289.1	30.5	38.7	36.4
1994	13.1	199.3	264.4	26.5	36.1	38.4
1995	13.0	219.8	195.3	27.9	36.5	37.9
1996	14.8	282.3	137.2	30.6	36.2	33.6
1997	14.2	257.3	180.2	34.4	50.0	41.4
1998	17.7	253.5	182.8	35.3	49.1	27.6
1999	15.9	240.2	168.8	36.3	49.4	29.0
2000	18.3	255.6	174.3	34.4	44.6	25.1
2001	24.6	225.2	162.2	31.6	40.1	21.6
2002	26.7	231.9	128.2	30.1	40.7	28.2
2003	30.6	259.5	110.0	37.2	51.9	20.3
2004	32.3	271.4	97.9	38.4	51.5	16.0
2005	36.5	295.6	70.7	42.5	45.7	7.6
2006	42.2	294.5	58.8	49.7	43.0	10.9

Kaynak: İstanbul Sanayi Odası'nın "Türkiye'nin İlk 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" adlı yayını kullanılarak tarafımızdan türetilmiştir.

Tablo 7'de ilk 500 büyük sanayi kuruluşundaki firmaların istihdam rakamları verilmiştir. İlk 500 büyük firmanın istihdam yapıları incelendiğinde, yıllar itibariyle kamunun yerini, yerli ve yabancı sermayeli firmalara bıraktığı gözlemlenmektedir. %100 yerli ve %100 yabancı sermayeli firmalar bir arada değerlendirildiğinde ise, yerli firmaların istihdam artışında önemli pay sahibi olduğu söylenebilir. Yabancı ağırlıklı ve yerli ağırlıklı firmaların istihdam yapıları karşılaştırıldığında, her iki kategorinin istihdamında 1993 yılından 2005 yılına kadar artış olmuş, bu yıldan sonra yabancı sermaye ağırlıklı karma firmaların istihdam düzeyleri yerli sermaye ağırlıklı karma firmalara göre daha fazla artmıştır. Özetle, kamu istihdam alanı olmaktan çıkmıştır. Diğer taraftan, doğrudan yabancı sermayeli firmaların istihdama katkısı da yadsınamaz derecededir.

3.2. İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşunda Meydana Gelen Ekonomik Değişmeler

Tablo 8'de ikinci 500 büyük firmanın üretimden satışları, firmaların sermaye yapıları dikkate alınarak verilmiştir. 1997-2005 yılları arasında üretimden satış değerinin en fazla olduğu firmalar tüm yıllarda %100 yerli-özel sermayeli olmakla birlikte, %100 yabancı sermayeli firmaların üretimden satışları yaklaşık 97 kat artarak diğer firmalara göre en fazla artış gösteren grup olmuştur. Bu grubu %100 yerli-özel ve yerli sermaye ağırlıklı karma grubu izlemektedir. Artışın en düşük olduğu grup ise yaklaşık 3 kat artışla kamu ve özel sermayeli firmalardır.

Tablo 8: Üretimden Satışlar İtibariyle İkinci 500 Büyük Firmanın Gelişimi (Trilyon TL)

YILLAR	FİRMALARIN SERMAYE YAPISINA GÖRE SINIFLANDIRILMASI					
	% 100 Yabancı	% 100 Yerli (özel)	% 100 Yerli (kamu)	Yabancı Ağırlıklı Karma	Yerli Ağırlıklı Karma	Kamu ve Özel
1997	11	959	53	42	73	35
1998	50	1.703	107	52	157	50
1999	-	-	-	-	-	-
2000	218	3.854	189	102	401	97
2001	268	7.120	215	171	548	177
2002	530	10.527	292	209	866	138
2003	846	13.611	373	360	995	140
2004	1.066	16.104	293	325	1.215	276
2005	1.145	17.861	282	486	1.256	107

Kaynak: İSO'nun "Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" adlı yayını kullanılarak tarafımızdan türetilmiştir.

Üretimden satışlar itibariyle ele alınan dönemde kamunun yer aldığı gruplar diğer gruplara göre performansı en düşük gruplardır. En iyi performans gösteren grup ise tamamen özel sektörün yer aldığı gruptur. Burada dikkat çeken nokta tamamen yabancı sermayeli firmaların yer aldığı grubun 1997-2005 arasında çok yüksek bir performans göstermesidir. Söz konusu firmalar üretimden satışlarını yaklaşık 100 kat artırmıştır. Bu gruba en yakın grup ise üretimden satışlarını 18 kat artırabilmiştir.

İkinci 500 büyük firmanın satış hasılatı itibariyle gelişimi Tablo 9'da gösterilmiştir. Tabloya göre satış hasılatı açısından en yüksek değere sahip olan grup yine %100 yerli-özel firmaların bulunduğu gruptur. Bununla birlikte 1997-2005 yılları arasında %100 yabancı sermayeli firmaların bulunduğu grup, büyük bir gelişme göstererek yaklaşık 150 kat artış göstermiştir. Bu grubu yabancı sermaye ağırlıklı karma ve yerli sermaye ağırlıklı karma grupları takip etmiştir. Artışın en düşük olduğu grup yaklaşık 3 kat artışla kamu ve özel grubudur.

Satış hasılatı itibariyle en düşük performans yine kamunun yer aldığı gruplara aittir. En iyi performans ise yine tamamen özel sektörün yer aldığı gruptur. Tamamen yabancı sermayeli firmaların bulunduğu grup satış hasılatı tutarı olarak üçüncü sırada yer almasına rağmen, ele alınan dönemde büyük bir artış göstermiştir. Diğer grupların satış hasılatı en fazla 20 kat artarken, tamamen yabancı sermayeli firmalarınki 150 kat artmıştır.

Tablo 9: Satış Hasılatı İtibariyle İkinci 500 Büyük Firmanın Gelişimi (Trilyon TL)

YILLAR	FİRMALARIN SERMAYE YAPISINA GÖRE SINIFLANDIRILMASI					
	% 100 Yabancı	% 100 Yerli (özel)	% 100 Yerli (kamu)	Yabancı Ağırlıklı Karma	Yerli Ağırlıklı Karma	Kamu ve Özel
1997	8	1.136	69	47	79	38
1998	64	1.969	119	57	172	55
1999	-	-	-	-	-	-
2000	269	4.365	220	104	442	109
2001	345	8.230	243	180	624	187
2002	619	12.074	369	234	961	139
2003	1.002	15.518	400	667	1.107	141
2004	1.289	18.490	393	728	1.391	281
2005	1.232	20.642	296	969	1.449	108

Kaynak: İSO'nun "Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" adlı yayını kullanılarak tarafımızdan türetilmiştir.

Tablo 10'da öz sermaye açısından ikinci 500 büyük firmanın gelişimi verilmiştir. Tabloya göre öz sermayesi en yüksek grup tüm yıllarda %100 yerli-özel firmaların bulunduğu gruptur. Ancak 1997-2005 yılları arasındaki gelişime baktığımızda, %100 yabancı sermayeli firmaların bulunduğu grup yaklaşık 150 kat artış göstermiştir. Bu grubu %100 yerli-özel ve yerli sermaye ağırlıklı karma grupları takip etmiştir. Artışın en düşük olduğu grup ise yaklaşık 5 katlık artışla %100 yerli-kamu grubudur.

Tablo 10: Öz Sermaye İtibariyle İkinci 500 Büyük Firmanın Gelişimi (Trilyon TL)

YILLAR	FİRMALARIN SERMAYE YAPISINA GÖRE SINIFLANDIRILMASI					
	% 100 Yabancı	% 100 Yerli (özel)	% 100 Yerli (kamu)	Yabancı Ağırlıklı Karma	Yerli Ağırlıklı Karma	Kamu ve Özel
1997	3	336	32	14	33	6
1998	11	710	74	20	76	15
1999	-	-	-	-	-	-
2000	71	1.435	52	40	190	-15
2001	83	2.321	21	67	58	13
2002	209	3.240	67	76	99	120
2003	333	5.774	31	230	208	52
2004	451	9.113	121	259	551	191
2005	532	9.051	186	237	551	51

Kaynak: İSO'nun "Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" adlı yayını kullanılarak tarafımızdan türetilmiştir.

Öz sermaye açısından en iyi performans gösteren grup tamamen özel sektörün yer aldığı grup olmuştur. Kamunun yer aldığı gruplar yine en düşük performans gösteren kesim olmuştur. Öz sermaye olarak en yüksek değer %100 yerli-özel grubu olmuştur. Bununla birlikte ele alınan dönemde %100

yabancı firmaların bulunduğu grup yaklaşık 150 katlık bir artışla öz sermayesini en yüksek oranda artıran grup olmuştur.

Net aktifler açısından ikinci 500 büyük firmanın gelişimi Tablo 11’de gösterilmiştir. Üretimden satışlar, satış hasılatı ve öz sermayede olduğu gibi net aktifte de en yüksek değer tüm yıllarda %100 yerli-özel firmaların bulunduğu gruba aittir. Benzer şekilde diğer konularda olduğu gibi net aktiflerde de %100 yabancı sermayeli firmaların bulunduğu grup en fazla artış gösteren grup olmuştur. %100 yabancı sermayeli firmalar, 1997-2005 arasında yaklaşık 100 kat artış göstermiştir. Bu grubu %100 yerli-özel ve yerli sermaye ağırlıklı karma grubu izlemiştir. En düşük artışın gerçekleştiği grup ise 0,26 kat artışla kamu ve özel grubudur.

Tablo 11: Net Aktif İtibariyle İkinci 500 Büyük Firmanın Gelişimi (Trilyon TL)

YILLAR	FİRMALARIN SERMAYE YAPISINA GÖRE SINIFLANDIRILMASI					
	% 100 Yabancı	% 100 Yerli (özel)	% 100 Yerli (kamu)	Yabancı Ağırlıklı Karma	Yerli Ağırlıklı Karma	Kamu ve Özel
1997	9	1.040	106	39	69	63
1998	42	1.843	206	38	156	69
1999	-	-	-	-	-	-
2000	211	3.790	367	72	402	123
2001	224	6.926	304	147	555	179
2002	508	9.836	452	169	678	182
2003	642	12.676	471	402	835	83
2004	870	17.773	497	408	1.235	286
2005	931	18.797	453	532	1.138	79.

Kaynak: İSO’nun “Türkiye’nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu” adlı yayını kullanılarak tarafımızdan türetilmiştir.

Net aktif itibariyle ikinci 500 büyük firmanın gelişimi, bundan öncekilere benzer bir tablo ortaya koymaktadır. Kamunun yer aldığı gruplar performansı en düşük, sadece özel sektörün bulunduğu grup performansı en yüksek grup olmuştur. Söz konusu dönemde en fazla artış yaklaşık 100 katlık artışla yine %100 yabancı sermayeli firmaların bulunduğu grupta meydana gelmiştir.

Tablo 12’de dönem kârı itibariyle ikinci 500 büyük firmanın gelişimi yer almaktadır. 1997-2005 döneminde %100 yabancı sermayeli firmaların bulunduğu grup zarar durumundan çok yüksek bir kâr durumuna geçmiştir. Söz konusu grup 108.648 trilyon TL’lik zarardan 73.895.237 trilyon TL’lik bir kâra geçmiştir. %100 yerli-özel grubu 2001 yılı hariç bütün yıllarda kâr etmiştir. %100 yerli-kamu grubu başlangıçta kâr etmesine rağmen sonraki bütün yıllarda zarar etmiştir. Yabancı sermaye ağırlıklı karma grubu söz konusu dönemin bütün yıllarında kâr etmiştir. Yerli sermaye ağırlıklı karma grubu da benzer şekilde 2001 yılı hariç bütün yıllarda kâr etmiştir. Kamu ve özel grubu ise bazı yıllarda kâr bazı yıllarda zarar etmiştir.

Tablo 12: Dönem Kârı İtibariyle İkinci 500 Büyük Firmanın Gelişimi (Trilyon TL)

YILLAR	FİRMALARIN SERMAYE YAPISINA GÖRE SINIFLANDIRILMASI					
	% 100 Yabancı	% 100 Yerli (özel)	% 100 Yerli (kamu)	Yabancı Ağırlıklı Karma	Yerli Ağırlıklı Karma	Kamu ve Özel
1997	-108	63	8	7	7	778
1998	378	84	-6	8	7	-1
1999	-	-	-	-	-	-
2000	14	175	-123	12	12	-15
2001	11	-33	-177	18	-100	-24
2002	51	310	-179	19	14	10
2003	66	543	-244	55	80	9
2004	80	650	-173	49	105	-4
2005	73	478	-183	23	74	3

Kaynak: İSO'nun "Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" adlı yayını kullanılarak tarafımızdan türetilmiştir.

Dönem kârı itibariyle kamunun yer aldığı gruplar yine düşük bir performans göstermiş; %100 kamunun bulunduğu grup 1997 yılı dışında sürekli zarar etmiş ve bu zararı 2005 yılına kadar artarak devam etmiştir. Kamu ve özel grubunda ise bazı dönemlerde kâr, bazı dönemlerde ise zarar edilmiş; son yıl olan 2005'te kâr edilse de çok düşük düzeyde kalmıştır. Dönem kârının en yüksek olduğu grup ise yine tamamen özel sektörün yer aldığı %100 yerli-özel grubudur. Kârını en fazla artıran grup %100 yabancı sermayeli firmaların bulunduğu gruptur.

İhracat açısından ikinci 500 büyük firmanın gelişimi Tablo 13'de gösterilmiştir. 1997-2005 yılları arasında yabancı sermaye ağırlıklı karma grubu ile kamu ve özel grubunun ihracatları azalış göstermiştir. %100 yabancı dışındaki gruplarda ise artışlar söz konusu olmakla birlikte bu artışlar düşük düzeyde kalmıştır. %100 yabancı sermaye grubunda ise yaklaşık 50 kat ihracat artışı yaşanmıştır. Bununla birlikte ihracat değerinin en yüksek olduğu grup %100 yerli-özel grubudur.

Tablo 13: İhracat İtibariyle İkinci 500 Büyük Firmanın Gelişimi (Bin \$)

YILLAR	FİRMALARIN SERMAYE YAPISINA GÖRE SINIFLANDIRILMASI					
	% 100 Yabancı	% 100 Yerli (özel)	% 100 Yerli (kamu)	Yabancı Ağırlıklı Karma	Yerli Ağırlıklı Karma	Kamu ve Özel
1997	5.175	1.960.919	18.553	94.785	118.452	32.618
1998	45.471	2.102.455	56.196	46.817	158.924	26.295
1999	-	-	-	-	-	-
2000	67.716	2.065.318	32.723	42.987	182.181	20.383
2001	39.755	2.356.758	15.558	35.936	169.172	20.159
2002	92.729	2.587.438	32.027	38.535	241.333	18.742
2003	136.591	3.529.066	14.784	50.953	283.176	20.817
2004	207.609	4.433.217	37.787	38.115	365.668	23.931
2005	255.923	4.932.313	20.218	63.391	322.567	21.012

Kaynak: İSO'nun "Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" adlı yayını kullanılarak tarafımızdan türetilmiştir.

İhracat açısından kamu sektörü yine düşük bir performans göstermiştir. Tamamen kamunun yer aldığı firmalar 2005'te yaklaşık 20 milyon \$, kamu ve özel grubu yaklaşık 21 milyon \$ ihracat gerçekleştirmişlerdir. Tamamen özel sektörün bulunduğu grup ise yüksek bir performansa sahiptir. Bu grup yaklaşık 5 milyar \$'lık ihracat yapmıştır. %100 yabancı sermayeli firmaların bulunduğu grup 1997'de 5 milyon \$ ihracat yaparken 2005'te ihracatını 255 milyon \$'a yükseltmiştir.

Tablo 14'de istihdam itibariyle ikinci 500 büyük firmanın gelişimi gösterilmiştir. %100 yerli-kamu ile kamu ve özel grubu istihdamda azalış meydana gelen gruplardır. %100 yerli-özel, yabancı sermaye ağırlıklı karma ve yerli sermaye ağırlıklı karma gruplarında çok küçük miktarlarda artışlar yaşanmıştır. Artışın en yüksek olduğu grup ise 6 katlık artışla %100 yabancı grubudur.

Tablo 14: İstihdam İtibariyle İkinci 500 Büyük Firmanın Gelişimi (Adet)

YILLAR	FİRMALARIN SERMAYE YAPISINA GÖRE SINIFLANDIRILMASI					
	% 100 Yabancı	% 100 Yerli (özel)	% 100 Yerli (kamu)	Yabancı Ağırlıklı Karma	Yerli Ağırlıklı Karma	Kamu ve Özel
1997	1.075	121.232	14.779	2.912	7.132	4.716
1998	2.059	113.689	25.442	1.919	9.861	3.304
1999	-	-	-	-	-	-
2000	2.894	108.521	14.383	1.597	9.511	3.935
2001	1.691	114.507	14.687	1.260	9.485	3.401
2002	4.936	123.212	10.950	1.084	9.973	1.763
2003	5.570	135.050	10.851	3.110	9.864	1.598
2004	7.251	140.867	8.266	3.256	9.742	2.459
2005	6.625	146.035	8.529	5.074	7.739	1.320

Kaynak: İSO'nun "Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu" adlı yayını kullanılarak tarafımızdan türetilmiştir.

İstihdam açısından oldukça ilginç sonuçlar ortaya çıkmıştır. Kamunun yer aldığı tüm gruplarda istihdam azalmıştır. %100 yerli-kamu grubunda istihdam 14.779'dan 8.529'a; kamu ve özel grubunda ise 4.716'dan 1.320'ye düşmüştür. Buna karşın diğer tüm gruplarda istihdam artış göstermiştir. İstihdam %100 yabancı grubunda 1.075'den 6.625'e; %100 yerli-özel grubunda 121.232'den 146.035'e; yabancı sermaye ağırlıklı karma grubunda 2.912'den 5.074'e; yerli sermaye ağırlıklı karma grubunda 7.132'den 7.739'a yükselmiştir. Burada dikkat çeken bir başka husus diğer gruplarda istihdamda düşme ya da çok küçük artışlar söz konusu iken, %100 yabancı grubunda istihdam artışı 6 katlık artışla çok yüksek düzeyde gerçekleşmiştir.

4. SONUÇ

Çalışmada Türkiye ekonomisinde faaliyet gösteren birinci ve ikinci 500 büyük sanayi kuruluşunun ekonomik performansları incelenmiştir. Ayrıca, özelleştirme ve uluslar arası doğrudan yatırımların, Türkiye'nin ilk

1000 büyük firmasının performansına yansımaları üzerinde durulmuştur. Söz konusu firmalar, sermaye yapıları itibariyle çeşitli kategorilere ayrılmış ve yorumlar firmaların sermaye yapıları göz önüne alınarak yapılmıştır.

Birinci ve ikinci 500 büyük firmanın ekonomik performansında küçük farklılıklar bulunsa da benzer özellikler taşımaktadır. *Yapılan analizlerde elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir:*

- Hem birinci hem de ikinci 500 büyük firmada özel sektörün bulunduğu grup üretimden satışlar, satış hasılatı, öz sermaye, net aktif, dönem kârı, ihracat ve istihdam açısından en yüksek rakamlara sahiptir.

- Kamu sektörünün yer aldığı gruplar söz konusu hususların tamamında en düşük değerlere sahiptir.

- Tamamen yabancı sermayeli firmaların yer aldığı %100 yabancı grubu, birinci ve ikinci 500 büyük firmada üretimden satışlar, satış hasılatı, öz sermaye, net aktif, ihracat ve istihdam açısından artışın en yüksek olduğu grup olmuştur. Dönem kârı açısından birinci 500 büyük firmada özel sektör, ikinci 500 büyük firmada ise %100 yabancı sermayeli firmaların bulunduğu grup en yüksek artışa sahiptir. Kamu sektörü artışın en düşük olduğu grup olmuştur.

- Kamu sektöründe istihdam sürekli azalış göstermiş, yani devlet istihdam kapısı olmaktan çıkmıştır.

Birinci ve ikinci 500 büyük firmanın büyük oranda Türk ekonomisini temsil ettiği ve bir nevi ekonominin aynası olduğu göz önüne alınırsa aşağıdaki politika önerilerine yer verilebilir:

- Analiz sonucunda özel sektörün performansının oldukça yüksek olduğu, buna karşın kamu sektörünün performansının nispeten daha kötü olduğu görülmekte; bu bağlamda özelleştirmenin teşvik edilmesi ve kamuya ait işletmelerin özel sektöre devredilmesi, kamunun küçültülmesi ve kaynakların etkin kullanımı açısından önem arz etmektedir.

- Firmaların üretimden satışların ve satış hasılatının yükselmesi, üretimin ve üretim kapasitesinin artması anlamına gelmektedir. Bu da büyüme hızının artmasına neden olmaktadır. Özelleştirmeyle birlikte özel sektörün üretimde daha fazla yer alması sağlanacak ve ülkenin büyüme hızı bundan olumlu etkilenecektir.

- Firmaların öz sermaye ve net aktiflerinin yüksek olması, yatırım yapma potansiyellerinin yüksek olması anlamına gelmektedir. Firmaların daha fazla yatırım yapabilmeleri, daha yüksek düzeyde ekonomik büyümeyi ifade etmektedir. Özelleştirme uygulamaları yeni yatırımların yapılabilmesi açısından da ekonomik büyümeye olumlu katkı sağlayacaktır.

- İhracatın artması döviz gelirlerinin artmasını, döviz giderlerinin tamamının ya da bir kısmının karşılanmasını ifade etmektedir. Bu anlamda ihracat, hızlı ekonomik büyümeyi gerçekleştirmek için gerekli olan ithal girdilere ödenecek dövizlerin kolaylıkla elde edilmesini sağlayacaktır. Dolayısıyla özel sektör piyasada ne kadar fazla yer alırsa, ülkenin döviz gelirlerine katkısı da o kadar fazla olacaktır.

- Analizimizde dikkat çeken hususlardan biri de %100 yabancı sermayeli firmaların son dönemde oldukça iyi bir performans göstermeleridir. Bu grup diğer gruplarla karşılaştırıldığında büyük farklarla en fazla artış gösteren grup olmuştur. %100 yabancı sermayeli firmaların önümüzdeki yıllarda da önemini artırarak sürdüreceği görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında yabancı sermayenin önündeki engellerin kaldırılması ve/veya yabancı sermayenin teşvik edilmesi, söz konusu firmaların ülke ekonomisine katkısını artıracaktır.

KAYNAKÇA

1. AFŞAR, Bilge; **Yabancı Sermaye Yatırımları ve Dışsal Ekonomiler: Turizm Sektörü Örneği**, Konya Ticaret Odası Araştırma Raporu, Konya, 2007.
2. ALTINTIG, Ayca; K. Peren ARIN; “Eberhard Feess; Christoph Schumacher”, **The Journal of Industrial Economics**, Vol. 57, Issue 2, June 2009, pp. 265-293.
3. BORENSZTEIN, Eduardo; Jose` De GREGORIO; Jong-Wha LEE; “How Does Foreign Direct Investment Affect Economic Growth?”, **NBER Working Paper**, No: 5057, 1995, İnternet Adresi: <http://www.nber.org/papers/w5057>, Erişim Tarihi: 11.03.2009.
4. BOSWORTH, B.; S. M. COLLINS; “Capital Inflows, Investment and Growth”, **Tokyo Club Papers**, No: 12, 1999, pp. 55-74.
5. DE MELLO, L. R. Jr.; “Foreign Direct Investment in Developing Countries and Growth: A Selective Survey”, **The Journal Development Studies**, Vol. 34, No: 1, 1997, pp. 1-34.
6. DEES, S.; “Foreign Direct Investment in China: Determinants and Effects”, **Economics of Planning**, Vol. 31, 1998, pp. 175-94.
7. FILIPOVIC, Adnan; “Impact of Privatization on Economic Growth”, **Issues in Political Economy**, Vol. 14, August 2005.
8. GUPTA, N.; “Partial Privatization and Firm Performance”, **Journal of Finance**, Vol. 60, No.2, 2005, pp. 987-1015.
9. İSTANBUL SANAYİ ODASI, “Türkiye'nin İlk 500 Büyük Sanayi Kuruluşu”, <http://www.iso.org.tr>.
10. İSTANBUL SANAYİ ODASI, “Türkiye'nin İkinci 500 Büyük Sanayi Kuruluşu”, <http://www.iso.org.tr>.
11. JERONIMO, V.; J. A. PAGAN; G. SOYDEMİR; “Privatization and European Economic and Monetary Union”, **Eastern Economic Journal**, Vol. 26, No: 3, 2000, pp. 321-334.
12. KATSOUKAKOS, Yannis; Elissavet LİKOYANNI; “Fiscal and Other Macroeconomic Effects of Privatization”, **FEEM Working Paper**, No: 113.

13. KIM, D. Deok-Ki; Jung-Soo SEO; “Does FDI Inflow Crowd out Domestic Investment in Korea?”, **Journal of Economic Studies**, Vol. 30, No: 6, 2003, pp. 605-622.
14. KUMAR, Nagesh; Jaya Prakash PRADHAN; “Foreign Direct Investment, Externalities and Economic Growth in Developing Countries: Some Empirical Explorations and Implications for WTO Negotiations on Investment”, **RIS Discussion Papers**, No: 27, 2002, İnternet Adresi: www.ris.org.in/dp27_pap.pdf Erişim Tarihi: 10.03.2009.
15. MENCINGER, J.; “Does Foreign Direct Investment Always Enhance Economic Growth?”, **Kyklos**, Vol. 56, No: 4, 2003, pp. 491-508.
16. NAGUIB, Rania Ihab; “The effects of privatisation and FDI on economic growth in Argentina”, **EEFS 8th Annual Conference**, June 2009.
17. ROMER, Paul M.; “Ideas Gaps and Object Gaps in Economic Development”, **Journal of Monetary Economics**, Vol. 32, No: 3, 1993, pp. 543-573.
18. ŞEN, Ali; Murat KARAGÖZ; “Türkiye’deki Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarının Büyüme ve İhracata Etkisi”, 2008, İnternet Adresi: <http://iibf.kou.edu.tr/ceko/ssk/kitap50/42.pdf>, Erişim Tarihi: 18.04.2008.
19. ŞİMŞEK, Mevlüdiye; Sema BEHDİOĞLU; “Türkiye’de Dolaysız Yabancı Sermaye Yatırımlarının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Uygulamalı Bir Çalışma”, **Atatürk Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt. 20, Sayı.2, 2006, ss. 47-63.